

Alicja BONARSKA-TREIT

Akademia Nauk Stosowanych w Nowym Sączu, Polska
ORCID: 0000-0001-7187-6657

Joanna MARCISZ

Akademia Nauk Stosowanych w Nowym Sączu, Polska
ORCID: 0009-0004-5917-7609

FORMY WSPARCIA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ PRZEZ UCZELNIE. PRZYPADEK AKADEMII NAUK STOSOWANYCH W NOWYM SĄCZU

Streszczenie

Artykuł ma na celu prezentację możliwych form wsparcia osób z niepełnosprawnością przez uczelnie publiczne w Polsce. Został oparty na przykładzie wsparcia oferowanego przez Akademię Nauk Stosowanych w Nowym Sączu (ANS), uczelnię publiczną, prowadzącą kształcenie na poziomie studiów I i II stopnia, studiów stacjonarnych i niestacjonarnych w ramach sześciu wydziałów. Dokonano kwerendy literatury przedmiotu oraz przeprowadzono analizę osób z niepełnosprawnością na podstawie informacji z Działu Spraw Studenckich i Kształcenia Akademii Nauk Stosowanych w Nowym Sączu. W pierwszej części scharakteryzowano osoby z niepełnosprawnością i ich edukację na poziomie wyższym, a w drugiej części opisano sytuację studentów z niepełnosprawnością w Akademii Nauk Stosowanych w Nowym Sączu. W części ostatniej omówiono formy wsparcia oferowane przez uczelnię osobom z niepełnosprawnością. Otrzymana analiza wskazuje, że studenci z niepełnosprawnością w ANS w Nowym Sączu korzystają z różnych form pomocy, m.in. w ramach Funduszu Wsparcia Osób Niepełnosprawnych, który umożliwia zapewnienie transportu osobom z niepełnosprawnością, zatrudnienie asystenta osoby uprawnionej oraz wsparcie w innych niewymienionych formach związanych z koniecznością nakładu środków finansowych, np. poprzez organizację dodatkowych zajęć dydaktycznych.

Słowa kluczowe: szkolnictwo wyższe, edukacja, osoby z niepełnosprawnością, Fundusz Wsparcia Osób Niepełnosprawnych.

FORMS OF SUPPORT FOR PEOPLE WITH DISABILITIES BY UNIVERSITIES. THE CASE OF THE UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES IN NOWY SĄCZ

Summary

The article aims to present possible forms of support for people with disabilities by public universities in Poland. It was based on the example of support offered by the University of Applied Sciences in Nowy Sącz (ANS), a public university providing education at the level of first- and second-cycle studies, full-time and part-time studies within six faculties. A literature search was conducted on the subject and an analysis of people with disabilities was carried out based on information from the Student Affairs and Education Department of the University of Applied Sciences in Nowy Sącz. The first part characterized people with disabilities and their education

at higher level, and the second part described the situation of students with disabilities at the University of Applied Sciences in Nowy Sącz. The last part discusses the forms of support offered by the university to people with disabilities. The obtained analysis indicates that students with disabilities at ANS in Nowy Sącz use various forms of assistance, including: as part of the Disabled Persons Support Fund, which enables the provision of transport to persons with disabilities, the employment of an assistant to the authorized person and support in other forms not mentioned, related to the need for financial resources, e.g. by organizing additional teaching classes.

Keywords: higher education, education, people with disabilities, Disability Support Fund.

Wprowadzenie

XXI wiek jest okresem intensywnych procesów kształtowania się społeczeństwa wiedzy. Powoduje to położenie dużego nacisku na naukę i edukację społeczeństwa. Edukacja może być traktowana jako wartość, zadanie i ważne narzędzie, służące rozwojowi człowieka i całego społeczeństwa. Ludzie pozbawieni dostępu do wykształcenia stają się podmiotami wyizolowanymi nie tylko w życiu osobistym, lecz także w zbiorowej świadomości, a w konsekwencji są wykluczeni z prawidłowo funkcjonującej wspólnoty. Społeczeństwo informacyjne daje duże możliwości rozwoju, ale też generuje zagrożenia. Jednym z największych jest tworzenie się grup społecznych niemających dostępu do informacji, tzw. grup wykluczenia. Należą do nich osoby niewykształcone, o niskim statusie materialnym, bezrobotne oraz niepełnosprawne (Łukasiewicz, Unolid, 2000, s. 45).

Wśród form przeciwdziałania dyskryminacji osób z niepełnosprawnością można wskazać aktywizowanie tej grupy społecznej przez tworzenie otoczenia bez barier. Niewątpliwą szansą na równoprawne funkcjonowanie w społeczeństwie informacyjnym osób z niepełnosprawnością są studia wyższe (Żyra, 2015, s. 23). Niestety jest ona wciąż rzadko wykorzystywana. W roku akademickim 2017/2018, według danych Głównego Urzędu Statystycznego, na uczelniach w Polsce studiowało 22 tys. osób z niepełnosprawnością – to zaledwie 1,8% studenckiej społeczności akademickiej (www.stat.gov.pl, dostęp: 01.05.2024, s. 209). Aby umożliwić osobom z niepełnosprawnością kształcenie na poziomie wyższym, uczelnie dostosowują swoją infrastrukturę do potrzeb jednostek ze szczególnymi wymaganiami, ale również proponują dodatkowe formy wsparcia, np. specjalne stypendia, zajęcia dodatkowe czy wsparcie asystenta. Ponadto, w ramach poprawy dostępności osób z niepełnosprawnością do kształcenia na poziomie wyższym, uczelnie podejmują działania zmierzające do niwelowania barier tkwiących w kulturze społeczności akademickiej przez podejmowanie najrozmaitszych działań o charakterze świadomościowym, skierowanym do kadry akademickiej i samych studentów. W ten sposób edukacja na poziomie wyższym może być postrzegana jako jeden z istotnych sposobów włączania jednostek z niepełnosprawnością do życia społecznego. Celem niniejszej pracy jest zatem ukazanie form wsparcia, jakie uczelnia oferuje studentom z niepełnosprawnością.

1. Osoby z niepełnosprawnością i ich edukacja na poziomie wyższym

Niepełnosprawność nie jest zjawiskiem jednorodnym. W literaturze przedmiotu występują liczne prace dotyczące niepełnosprawności w jej wielorakich wymiarach oraz aspektach. Jest to problematyka interdyscyplinarna, leżąca w kręgu zainteresowań różnych dziedzin nauki: prawa, pedagogiki, socjologii, psychologii, medycyny, kulturoznawstwa, antropologii czy ekonomii. Może dotyczyć ciała, umysłu, zmysłów, np. wzroku lub kilku aspektów jednocześnie. Niepełnosprawnymi mogą być zarówno dzieci, jak też osoby starsze. Przyczyną niepełnosprawności może być wada genetyczna, niepełnosprawność może być skutkiem choroby matki podczas ciąży, wystąpienia niedotlenienia organizmu podczas porodu, późniejszej choroby dziecka, wypadku bądź też podeszłego wieku (Komorowska, Kozłowski, 2021, s. 14). Definicji dotyczących niepełnosprawności jest wiele, a są one zawarte zarówno w aktach prawnych, jak również we wszechstronnym piśmiennictwie.

Konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych z 2006 r. w art. 1 definiuje osoby niepełnosprawne jako osoby, które mają długotrwale naruszoną sprawność fizyczną, umysłową, intelektualną lub w zakresie zmysłów, co może utrudniać im pełny udział w życiu społecznym na równi z innymi osobami (Konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzona w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r., Dz.U. z 2012 r., poz. 1169). Komitet Rehabilitacji i Readaptacji Człowieka Polskiej Akademii Nauk uważa, że osobą niepełnosprawną jest człowiek o naruszonej sprawności psychofizycznej powodującej ograniczenie funkcjonalne sprawności lub aktywności życiowej w stopniu utrudniającym pełnienie właściwych ról społecznych. Z kolei Światowa Organizacja Zdrowia wskazuje, że osoby niepełnosprawne nie są w stanie o własnych siłach zaspokoić istotnych potrzeb i wchodzić optymalnie w role społeczne, a tym samym wymagają pomocy z zewnątrz (za: Rdzanek, 2018, s. 44-45). Coraz częściej w krajach Unii Europejskiej pojawia się stanowisko, że osoba niepełnosprawna jest w pełni swoich praw, znajdująca się w sytuacji upośledzającej ją na skutek barier środowiskowych, ekonomicznych, społecznych i kulturowych, w wyniku wystąpienia u niej uszkodzeń niemogących przezwyciężyć w taki sposób jak osoby sprawne (Ibidem, s. 45).

W literaturze można też spotkać dwa modele definiowania niepełnosprawności. Model indywidualny, zwany medycznym, opiera się na założeniu, że niepełnosprawność jest problemem danej jednostki i skutkiem choroby lub uszkodzenia. Działania, jakie należy podjąć, żeby zmniejszyć skutki niepełnosprawności, to interwencja lekarzy, rehabilitantów, terapeutów czy doradców zawodowych. Drugi model to model społeczny. Określa on, że niepełnosprawność powstaje wskutek barier, których doświadcza osoba niepełnosprawna (bariery społeczne, takie jak np. indywidualne uprzedzenia, bariery ekonomiczne, bariery architektoniczne). W modelu tym uznaje się niepełnosprawność indywidualnego człowieka, ale postrzega się ją w ramach społeczeństwa, w którym osoba niepełnosprawna żyje i funkcjonuje. W tym podejściu osoba niepełnosprawna traktowana jest jako podmiot na równi z osobą sprawną, a społeczeństwo jest odpowiedzialne za dostosowanie otoczenia do osoby z niepełnosprawnością np. poprzez likwidację barier architektonicznych (Piotrowicz, Wapiennik, 2002, s. 19), ekonomicznych, środowiskowych. Istotnym elementem przezwyciężania barier i nabywania możliwości realizacji różnych ról społecznych jest wsparcie w posiadaniu wyższego wykształcenia, a w późniejszym etapie pozyskanie dobrej pracy.

Należy również zwrócić uwagę na zmiany, które nastąpiły w ostatnich latach w stosowanym nazewnictwie. Sformułowanie „osoba niepełnosprawna” jest zastępowane wyrażeniem „osoba z niepełnosprawnością”. M. Łaziński tłumaczy, jakie znaczenie ma stosowanie wyrażenia „osoba z niepełnosprawnością” lub „osoba z niepełnosprawnościami”. Nazwa ta realizuje gramatyczny schemat destygmatyzacji – przeniesienia podstawowej informacji z rzeczownika – „inwalida” najpierw na przymiotnik, a potem na wyrażenie przyimkowe. Wyrażenie to jest prostą kalką składni angielskiej „with disabilities” i pojawia się w większości języków europejskich. Schemat gramatyczny odsuwania informacji na coraz bardziej odległą pozycję składniową ma pokazać, że niepełnosprawność jest tylko jedną z cech osoby, a nie jej kluczową determinantą⁵.

W niniejszej pracy Autorki rozumieją osobę z niepełnosprawnością jako osobę, której niepełnosprawność została potwierdzona orzeczeniem:

- 1) o zakwalifikowaniu przez organy orzekające do jednego z trzech stopni niepełnosprawności;
- 2) o całkowitej lub częściowej niezdolności do pracy na podstawie odrębnych przepisów;
- 3) o niepełnosprawności, wydanym przed ukończeniem 16. roku życia zwanych dalej jako „osoba z niepełnosprawnością”.

Sposób interpretacji jest zgodny z zapisami Ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 1997 r., Nr 123, poz. 776 art. 1 ust. 1-3). Pozostaje to również spójne z zapisami Regulaminu przyznawania wsparcia oraz dysponowania środkami z Funduszu Wsparcia Osób Niepełnosprawnych w Akademii Nauk Stosowanych w Nowym Sączu (na podstawie Zarządzenia Nr 83/2022 Rektora ANS w Nowym Sączu z dnia 4 października 2022 r.).

Studia i kontakt ze studentami w dużej mierze przeciwdziałają społecznej izolacji (Pilecki, Olszewski, Parys, 2000, s. 107-121), a edukacja i prawo do nauki stają się jednymi z najważniejszych elementów katalogu podstawowych praw człowieka, które zostały zapisane w różnorodnych regulacjach prawnych. W Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 r. przepisy art. 70 ustępy 1 i 4 odnoszą się do nauki. Przepisy Konstytucji nie zawierają jednak w katalogu wolności oraz praw ani prawa do „uczenia się”, ani do „wykształcenia”, ani też do „pobierania nauki na poziomie szkolnictwa wyższego”. O wykształceniu jest mowa w art. 70 ust. 4 Konstytucji w kontekście obowiązku władz publicznych zapewnienia obywatelom powszechnego i równego dostępu do wykształcenia, a także zorganizowania indywidualnej pomocy uczniom oraz studentom (Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz.U. z 1997 r., Nr 78, poz. 483, z późn. zm.).

Wspomniana wcześniej konwencja o prawach osób niepełnosprawnych z 2006 roku zobowiązuje państwa, które ją ratyfikowały, w tym Polskę, do zapewnienia równych szans w korzystaniu ze wszystkich praw człowieka przez osoby niepełnosprawne. Przepisy art. 24 ust. 1-5 niniejszej konwencji stanowią, że osoby niepełnosprawne nie powinny być wykluczone z powszechnego systemu edukacji ze względu na swoją niepełnosprawność i że dzieci niepełnosprawne nie powinny być wykluczane z bezpłatnej

---

⁵ Wyrażenia „osoba niepełnosprawna” i „osoba z niepełnosprawnością”, opinia dr. hab. Marka Łazińskiego, prof. UW, w imieniu Rady Języka Polskiego, marzec 2021 roku: więcej na stronie Rady Języka Polskiego (dostęp: 12.06.2024).

oraz obowiązkowej nauki w szkole podstawowej lub nauczania na poziomie średnim. Ponadto osoby z niepełnosprawnością powinny uzyskać niezbędne wsparcie w ramach powszechnego systemu edukacji, celem ułatwienia im skutecznej edukacji. W odniesieniu do szkolnictwa wyższego konwencja zapewnia, że osoby z niepełnosprawnością powinny mieć dostęp do powszechnego szkolnictwa wyższego, szkolenia zawodowego, kształcenia dorosłych i możliwości uczenia się przez całe życie, bez dyskryminacji i na zasadzie równości z innymi osobami (Konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzona w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r., Dz.U. z 2012 r., poz. 1169).

Prawo dostępu osób niepełnosprawnych do szkolnictwa wyższego na równych zasadach z osobami sprawnymi zostało także uznane jako jedno z głównych zadań uczelni w Polsce. W art. 11 ust. 1 pkt 6 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce określono, że zadaniem uczelni jest stwarzanie osobom niepełnosprawnym warunków do pełnego udziału w procesie przyjmowania na studia, do szkół doktorskich, kształceniu na studiach i w szkołach doktorskich lub prowadzeniu działalności naukowej (Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, Dz.U. z 2023 r., poz. 742, z późn. zm.).

Celem wsparcia tych zadań właściwy minister nadzorujący uczelnie przekazuje dotację podmiotową. Zgodnie z art. 365 pkt. 6 tej ustawy, środki finansowe z dotacji powinny być przeznaczone na zapewnienie kandydatom na studia, studentom, doktorantom oraz pracownikom warunków do pełnego udziału w procesie przyjmowania na studia, do szkół doktorskich, w kształceniu na studiach i w szkołach doktorskich lub prowadzeniu działalności naukowej. Mogą one być wydatkowane m.in. na kursy języka migowego dla studentów, doktorantów i pracowników uczelni, specjalistyczne szkolenia, w tym umożliwiające orientację przestrzenną na terenie uczelni niepełnosprawnym studentom i doktorantom, udział w olimpiadach, w różnych wydarzeniach, zakup sprzętu i urządzeń specjalistycznych wspomagających proces dydaktyczny, zakup literatury specjalistycznej i naukowej do uczelnianych bibliotek dla potrzeb osób niepełnosprawnych, dostosowanie infrastruktury. Z dotacji uczelnie mogą również realizować wydatki na rzecz osób niepełnosprawnych, z potwierdzonym orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności oraz wydatki na rzecz osób niepełnosprawnych bez stosownego orzeczenia. W tym celu szczególnie uczelnie mogą opracować wewnętrzny regulamin, określający kryteria kwalifikacji i formy pomocy studentom/doktorantom oraz pracownikom prowadzącym działalność naukową z niepełnosprawnościami bez stosownego orzeczenia. Poza tym przepis art. 415 ust. 1 w zw. z art. 365 pkt. 6 wspomnianej ustawy przewiduje istnienie tzw. funduszu wsparcia osób niepełnosprawnych w uczelni zasilanego środkami pochodzącymi z dotacji podmiotowej, przeznaczonymi na finansowanie zadań związanych z zapewnieniem warunków do pełnego uczestnictwa osób uprawnionych w procesie kształcenia w uczelni lub prowadzeniu działalności naukowej. Środki finansowe na szkolnictwo wyższe i naukę przeznacza się m.in. na zadania związane z zapewnieniem osobom niepełnosprawnym warunków do pełnego udziału w procesie przyjmowania na studia, do szkół doktorskich, w kształceniu na studiach i w szkołach doktorskich lub prowadzeniu działalności naukowej (Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce).

Coraz częściej uczelnie wypracowują model równych szans w dostępie do edukacji, odpowiadają na potrzeby ogółu społeczeństwa, czyli też osób z niepełnosprawnością. Model równych szans ma na celu wypracowanie konkretnego wsparcia na rzecz osób z niepełnosprawnością. Dodatkowo, instytucją wspierającą i działającą na terenie uczelni

jest instytucja pomocnika rektora ds. niepełnosprawnych studentów lub biuro wsparcia osób niepełnosprawnych, które zostały uprawnione do dokonywania czynności prawnych w imieniu i na rzecz mocodawcy (za: Rdzanek, 2018, s. 44-45).

W tym miejscu warto podkreślić, że dostosowanie uczelni do potrzeb studentów z niepełnosprawnością jest procesem, którego celem jest integracja (Funckes, 2010, s. 9), stworzenie edukacji wyższej, opartej na paradygmacie edukacji równych szans (Cierpiałowska, 2009, s. 135) oraz zapobieganie wykluczeniu społecznemu (Sztobryn-Giercuszkiewicz, 2018, s. 81), a także uczestnictwo studentów niepełnosprawnych w społeczności akademickiej (Bolińska, 2015, s. 47).

Prezydium Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich opracowało zasady wsparcia edukacyjnego studentów z niepełnosprawnością. Mają one zapewnić właściwe zasady wynikające z podmiotowości oraz godności osoby z niepełnosprawnością, nie przyczyniać się do odwróconej dyskryminacji i ograniczania samodzielności. Zasady wsparcia edukacyjnego studentów z niepełnosprawnością zaprezentowane zostały w tabeli 1.

Tabela 1

Zasady wsparcia edukacyjnego studentów z niepełnosprawnością

Lp.	Zasady wsparcia	Charakterystyka
1	indywidualizacja	adaptacje dla osób z niepełnosprawnością powinny uwzględniać indywidualne potrzeby edukacyjne, które wynikają ze stanu zdrowia osoby, specyfiki zajęć oraz warunków, w jakich zajęcia odbywają się
2	podmiotowość	uwzględnienie autonomii osoby z niepełnosprawnością, a także jej prawa do decydowania za siebie
3	rozwijanie potencjału osoby z niepełnosprawnością w związku z realizowanym przez nią procesem kształcenia	dobór takich adaptacji, które pozwalałyby studentowi nabywać wiedzę i rozwijać praktyczne umiejętności
4	racjonalne dostosowanie	adaptacje powinny być racjonalne ekonomicznie, jednocześnie skutecznie wyrównywać szanse osób z niepełnosprawnością z zachowaniem standardu ekonomicznego
5	utrzymanie standardu akademickiego	adaptacja powinna spełniać kryteria merytoryczne obowiązujące wszystkich studentów
6	adaptacja najbliższa standardowemu przebiegowi zajęć	adaptacja ma w racjonalny i optymalny sposób wyrównać szanse dla danych zajęć akademickich
7	równe prawa i obowiązki	osoby z niepełnosprawnością mają takie same obowiązki jak studenci pełnosprawni, zaś adaptacja ma pomóc w realizacji tych obowiązków

Źródło: opracowanie własne na podstawie Uchwały Prezydium Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich z dnia 2 czerwca 2016 r. w sprawie wyrównywania szans edukacyjnych studentów z niepełnosprawnością w dostępie do kształcenia w szkołach wyższych Dokument nr 52/VI Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich.

Dostęp do edukacji osób z niepełnosprawnością i stwarzanie możliwości zdobycia wyższego wykształcenia jest bardzo ważnym zagadnieniem oraz wyzwaniem zarówno dla społeczności akademickiej, jak też lokalnej. W dalszym ciągu niepełnosprawni studenci stanowią niewielki odsetek na polskich uczelniach. Dla przykładu, w roku akademickim 2015/2016 studentów z niepełnosprawnością było ponad 26,3 tys., rok później 25 tys., a w roku akademickim 2018/2019 ich liczba oscylowała w granicach 22 tys., co stanowiło tylko 1,8% wszystkich osób studiujących na uczelniach w Polsce (www.stat.gov.pl, 2019, s. 209, dostęp: 01.05.2024). Na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat widać, że nastąpiła poprawa sytuacji osób z niepełnosprawnością na polskich uczelniach, odsetek liczby osób z niepełnosprawnością do wszystkich studentów zwiększył się z 0,08% w roku 1998 do 1,8% w roku 2023 r. (Szkolnictwo wyższe i jego finanse w 2022 r., www.stat.gov.pl, dostęp: 25.04.2024). Należy jednak zaznaczyć, że dane prezentowane w corocznych raportach Głównego Urzędu Statystycznego nie oddają rzeczywistej liczby studentów z niepełnosprawnością, gdyż obejmują tylko te osoby, które formalnie zgłosiły na uczelni posiadanie orzeczenia o niepełnosprawności. W spisie nie obejmuje się osób z niepełnosprawnością biologiczną (np. jednostki przewlekłe chore, czasowo niepełnosprawne z powodu wypadku itp.), które nie posiadają dokumentu potwierdzającego niepełnosprawność, a takich osób jest znacznie więcej na polskich uczelniach. Jak podkreślają E. Gorczycka oraz T. Kanasz (2014, s. 18), prowadzenie dokładnej ewidencji utrudniają na uczelniach przepisy ustawy o ochronie danych osobowych (Ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych; rozporządzenie 2016/679 Parlamentu Europejskiego i Rady UE z 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE [ogólne rozporządzenie o ochronie danych], Dz.Urz. UE L 119 z 04.05.2016, str. 1) oraz ukrywanie niepełnosprawności przez znaczną część niepełnosprawnych studentów.

2. Studenci z niepełnosprawnością w Akademii Nauk Stosowanych w Nowym Sączu

Akademia Nauk Stosowanych w Nowym Sączu jest uczelnią publiczną. Rozpoczęła swoją działalność dnia 1 lipca 1998 roku na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 16 czerwca 1998 r. w sprawie utworzenia Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej (PWSZ) w Nowym Sączu (Dz.U. Nr 76, poz. 499). Utworzono wówczas trzy Instytuty: Ekonomiczny, Języków Obcych, Pedagogiczny. W kolejnych latach zostały utworzone Instytuty: Techniczny (2000), Zdrowia (2004) i Kultury Fizycznej (2009). W tym czasie uczelnia uruchamiała kolejne kierunki studiów, zarówno na studiach I, jak i II stopnia. Wraz z rozwojem oferty kształcenia, rozwijała się także baza lokalowa o charakterze dydaktyczno-sportowym: oddano do użytku budynki Instytutu Języków Obcych (2001), Instytutu Technicznego (2007), Instytutu Kultury Fizycznej (2013), Instytutu Zdrowia (2013) i Instytutu Ekonomicznego (2022), zmodernizowano też pozostałą infrastrukturę m.in.: Dom Studenta czy Biblioteka. W dniu 1 października 2022 roku, po spełnieniu szeregu warunków, uczelnia zmieniła nazwę na Akademia Nauk Stosowanych (ANS) w Nowym Sączu, a jej Instytuty zostały przekształcone odpowiednio w Wydziały: Nauk Ekonomicznych, Nauk Humanistycznych, Nauk Inżynierskich, Nauk o Kulturze Fizycznej i Bezpieczeństwie, Nauk Społecznych i Sztuki, jak również Lekarski i Nauk o Zdrowiu.

Uczelnia kształci aktualnie ponad 2 951 studentów (stan na 31 grudnia 2023 roku) na studiach I i II stopnia oraz studiach podyplomowych, jest uczelnią zawodową, która ma charakter uczelni o zasięgu regionalnym, kształcąc przede wszystkim studentów z obszaru powiatów: nowosądeckiego, limanowskiego oraz gorlickiego, jak też miasta Nowy Sącz.

Za swoje cele strategiczne do 2027 roku obrała (Strategia rozwoju PWSZ w Nowym Sączu na lata 2021-2027, s. 39):

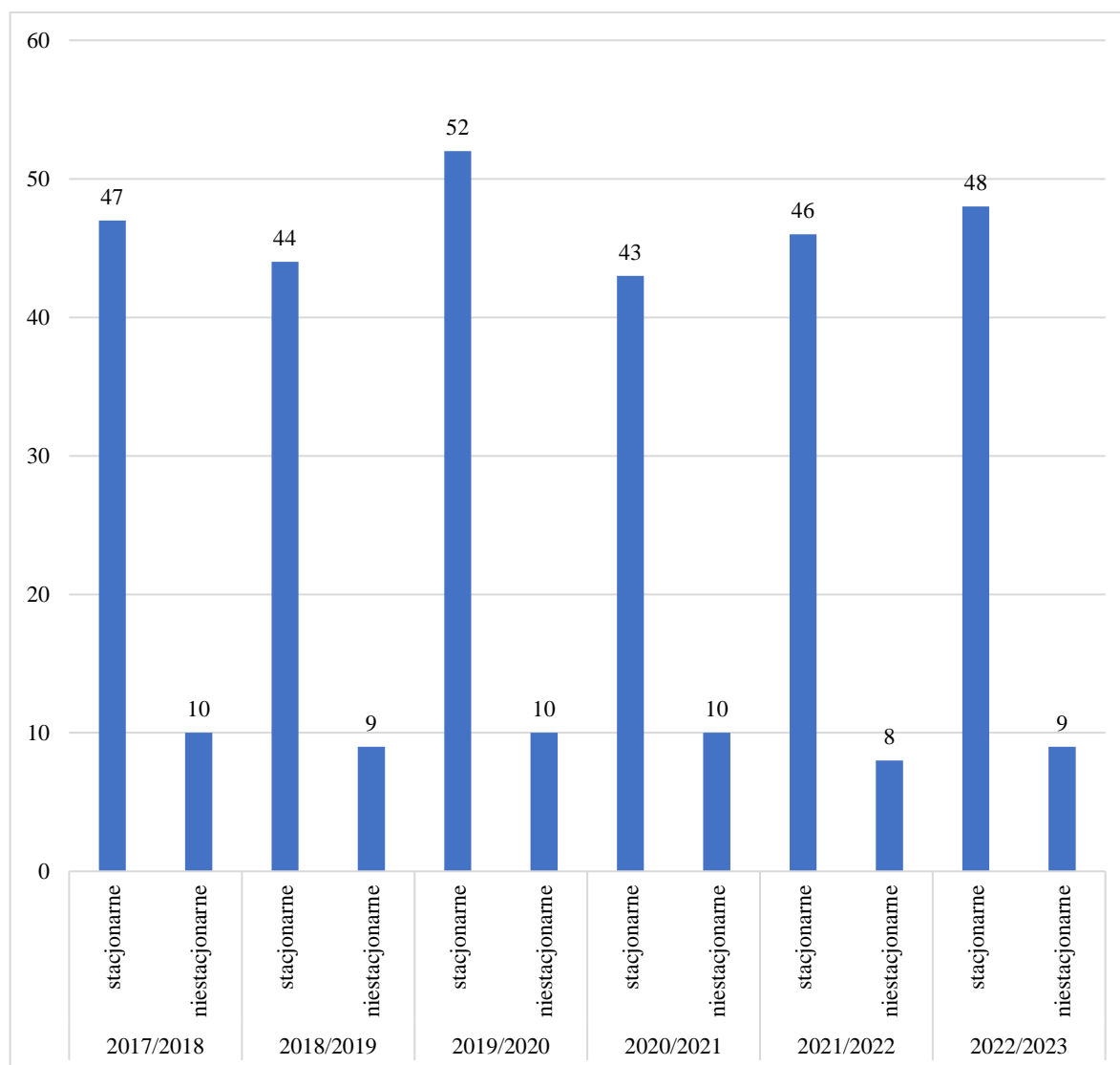
- poziom kształcenia zapewniający absolwentom uczelni pozycję konkurencyjną na rynku pracy;
- rozpoznawalność i istotną rolę w środowisku społeczno-gospodarczym regionu;
- miejsce w procesie dynamicznego rozwoju własnej kadry naukowej;
- bazę materialną, która zabezpiecza jakość kształcenia, a także rozwój sfery naukowo-badawczej;
- spełnienie formalnych warunków do uzyskania uprawnień do nadawania stopnia naukowego doktora.

Misją uczelni jest kształcenie na wysokim poziomie przez kadrę dydaktyczną i badawczo-dydaktyczną o profesjonalnych kompetencjach, w atmosferze wzajemnej współpracy, współodpowiedzialności, w dobrych warunkach lokalowo-dydaktycznych. Wiedza zdobyta w uczelni pozwala studentom na właściwe rozumienie otaczającego świata i zależności w nim zachodzących, a praktyczne umiejętności oraz kwalifikacje zawodowe absolwentów, uzyskane we współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym, sprawiają, że są oni konkurencyjnymi pracownikami i potencjalnymi pracodawcami nie tylko na lokalnym oraz regionalnym rynku pracy, ale także w Polsce oraz za granicą. Równoległą do dydaktyki składową misji jest aktywność naukowo-badawcza. Z własnej inicjatywy, często we współpracy z praktyką i innymi ośrodkami naukowo-badawczymi, uczelnia podejmuje wyzwania badawcze, głównie o charakterze badań stosowanych (www.ans-ns.edu.pl, dostęp: 01.05.2024).

Warto zauważyć, że uczelnia zajęła w 2023 roku w Rankingu Perspektywy siódme miejsce w Rankingu Publicznych Akademii Nauk Stosowanych i publicznych uczelni zawodowych. Uważana jest za jedną z lepiej ocenianych uczelni zawodowych w Polsce. Uczelnia ma siedzibę w Nowym Sączu – trzecim pod względem wielkości ośrodkiem miejskim w Małopolsce.

Celem Akademii Nauk Stosowanych w Nowym Sączu jest zaoferowanie usług edukacyjnych wszystkim chętnym studentom, w tym też studentom z niepełnosprawnością. W Akademii Nauk Stosowanych w Nowym Sączu w roku akademickim 2017/2018 studiowało 57 osób z niepełnosprawnością na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych. Na przełomie 2018/2019-2022/2023 liczba osób z niepełnosprawnością studiujących na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych nie uległa gwałtownej zmianie – oscylował między 53 osobami z niepełnosprawnością w roku akademickim 2020/2021 (co stanowiło 1,64% ogółu studentów) a 57 osobami z niepełnosprawnością w roku akademickim 2022/2023 studiującymi na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych (co stanowiło 1,92% ogółu studentów).

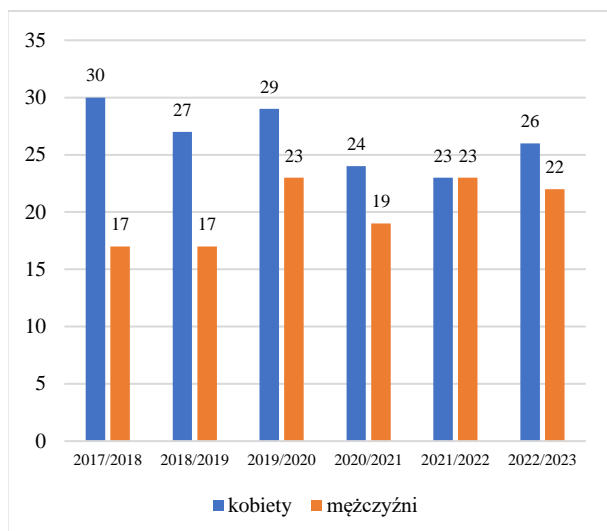

Rysunek 1. Liczba studentów z niepełnosprawnością na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych w latach 2017/2018 – 2022/2023.

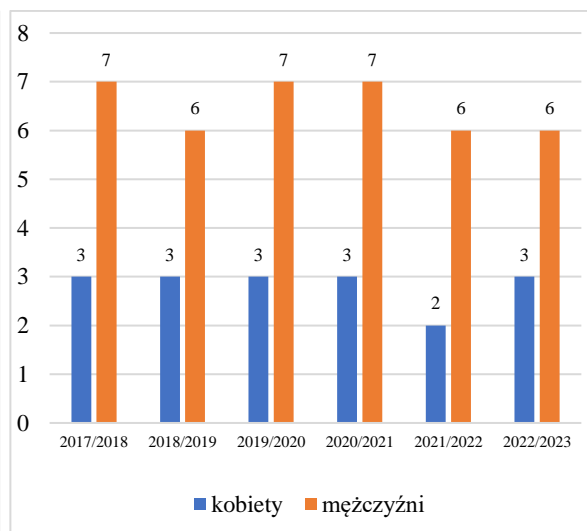
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Działu Spraw Studenckich i Kształcenia Akademii Nauk Stosowanych w Nowym Sączu.

Rysunki 2 i 3 przedstawiają osoby z niepełnosprawnością studiujące odpowiednio: na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych w podziale na płeć w poszczególnych latach. Liczba kobiet w roku akademickim 2017/2018 na studiach stacjonarnych wynosiła 30 osób. W kolejnym roku akademickim na studiach stacjonarnych liczba kobiet z niepełnosprawnościami wynosiła 27 osób. Liczba ta w następnych latach niewiele się zmieniała wśród kobiet z niepełnosprawnością studiujących na studiach stacjonarnych. Z kolei widoczna jest zmiana na studiach niestacjonarnych, gdzie można zaobserwować większą liczbę mężczyzn z niepełnosprawnością (w porównaniu do liczby kobiet) studiujących w ANS w Nowym Sączu – oscyluje ona wokół 7 osób.

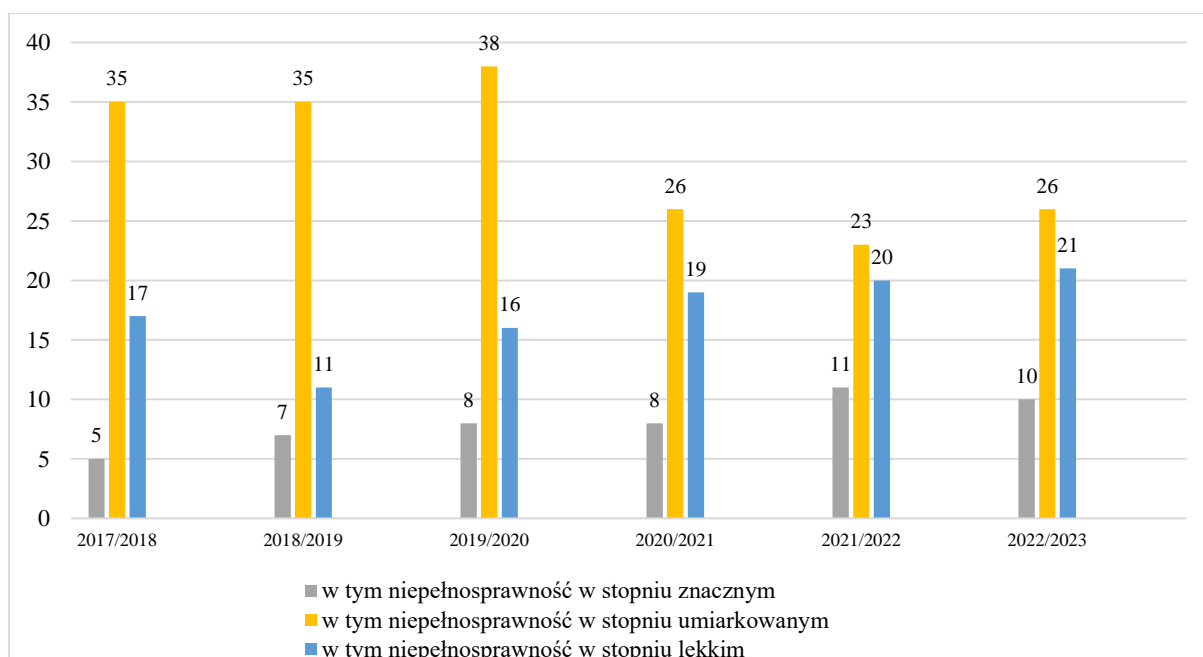
Rysunek 2. Liczba studentów z niepełnosprawnością studiujących na studiach stacjonarnych w podziale na płeć w latach 2017/2018 – 2022/2023.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Działu Spraw Studenckich i Kształcenia Akademii Nauk Stosowanych w Nowym Sączu.

Rysunek 3. Liczba studentów z niepełnosprawnością studiujących na studiach niestacjonarnych w podziale na płeć w latach 2017/2018 – 2022/2023.

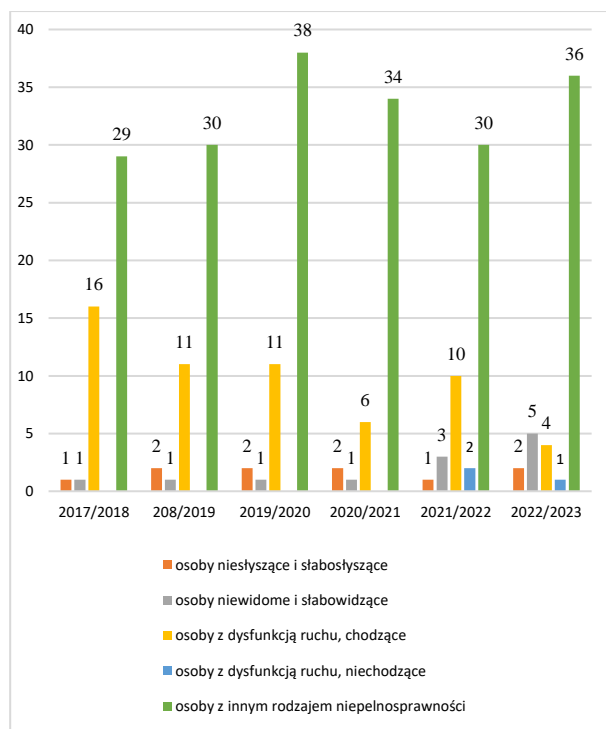
Rysunek 4 przedstawia osoby z niepełnosprawnością studiujące w ANS w Nowym Sączu w podziale na stopnie niepełnosprawności w analizowanym okresie. Ponad połowa studentów z niepełnosprawnościami studiujących w ANS w Nowym Sączu to osoby posiadające umiarkowany stopień niepełnosprawności. Najmniejszą grupę stanowią osoby posiadające znaczny stopień niepełnosprawności.

Rysunek 4. Liczba studentów z niepełnosprawnością na studiach (stacjonarnych i niestacjonarnych) w podziale na stopień niepełnosprawności w latach 2017/2018 – 2022/2023.

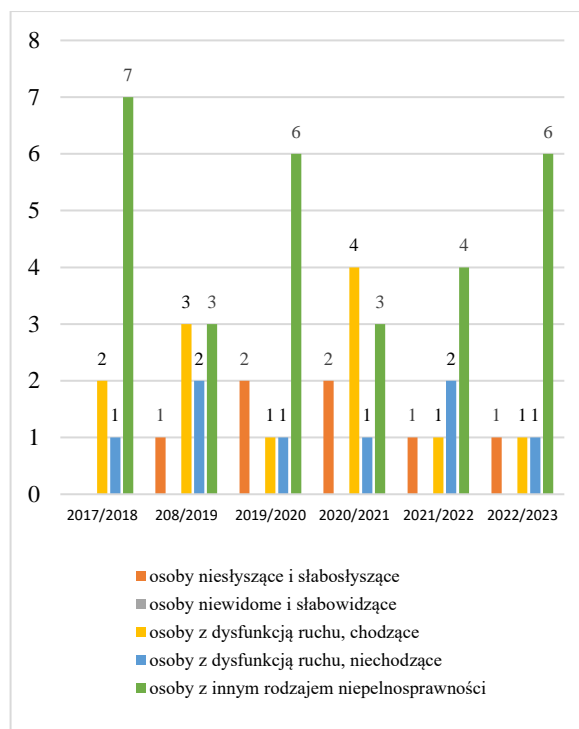
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Działu Spraw Studenckich i Kształcenia Akademii Nauk Stosowanych w Nowym Sączu.

Rysunki 5 i 6 przedstawiają podział osób z niepełnosprawnością ze względu na rodzaj niepełnosprawności odpowiednio: na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych. Do najczęściej spotykanych schorzeń wśród osób z niepełnosprawnością zaliczana jest dysfunkcja narządów ruchu wśród osób chodzących i niechodzących, niesłyszący oraz słabosłyszący, niewidomi i słabowidzący, a pozostali to osoby posiadające inny rodzaj niepełnosprawności.

Rysunek 5. Liczba studentów z niepełnosprawnością na studiach stacjonarnych w podziale na rodzaj niepełnosprawności w latach 2017/2018 – 2022/2023.

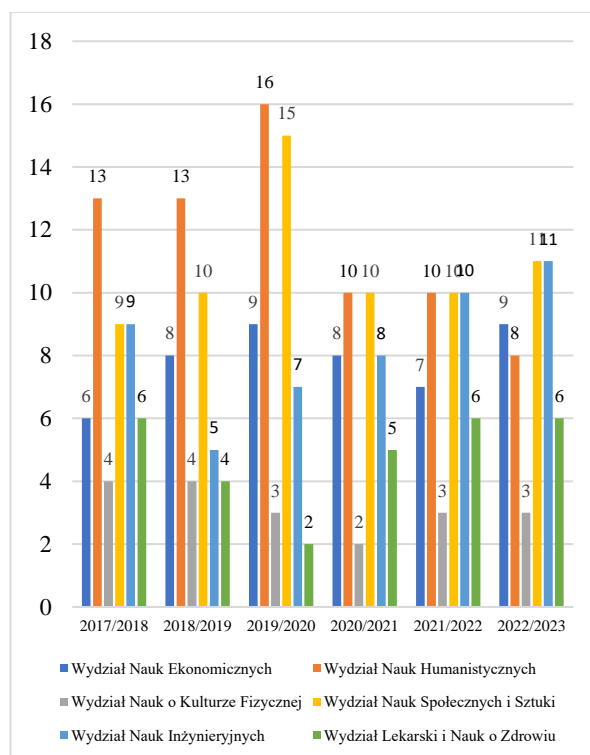
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Działu Spraw Studenckich i Kształcenia Akademii Nauk Stosowanych w Nowym Sączu.

Rysunek 6. Liczba studentów z niepełnosprawnością na studiach niestacjonarnych w podziale na rodzaj niepełnosprawności w latach 2017/2018 – 2022/2023.

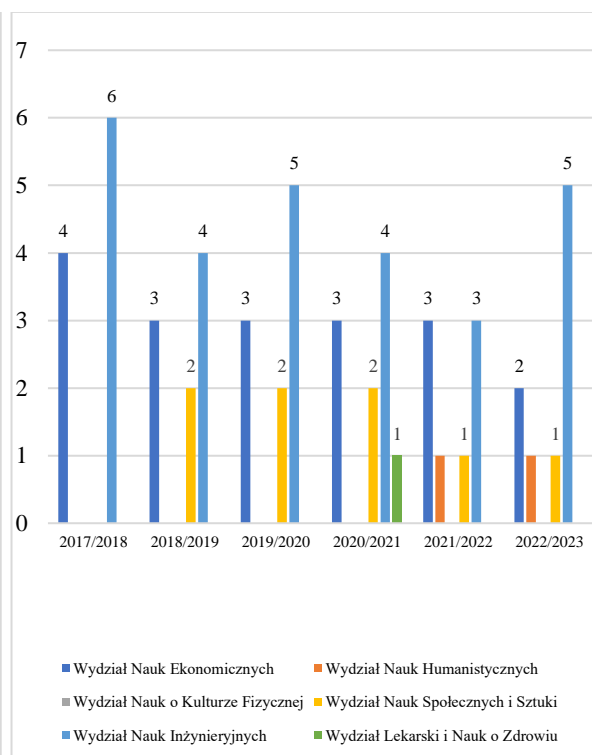
Jak wynika z rysunku 5 najwięcej osób, które studiowały na studiach stacjonarnych w poszczególnych latach, stanowią „osoby z innym rodzajem niepełnosprawności”, nie są one zaliczane do osób: niesłyszących i słabosłyszących, niewidomych i słabowidzących, z dysfunkcją ruchu, mogące chodzić, z dysfunkcją ruchu niemogące chodzić. Drugim często występującym rodzajem niepełnosprawności, który posiadają studenci ANS w Nowym Sączu w poszczególnych latach, to osoby z dysfunkcją ruchu, które chodzą. Najmniej osób z niepełnosprawnościami studiujących na ANS w Nowym Sączu to osoby z dysfunkcją ruchu, niechodzące. Wśród osób z niepełnosprawnością studiujących w poszczególnych latach na studiach niestacjonarnych (rysunek 6) najwięcej było „osób z innym rodzajem niepełnosprawności” – do tej grupy zalicza się m.in. osoby w spektrum autyzmu.

Na rysunkach 7 i 8 wskazane zostały osoby z niepełnosprawnością, które kształcą się na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych w podziale na Wydziały ANS w Nowym Sączu w latach 2017/2018. Osoby z niepełnosprawnością w latach 2017-2020 najczęściej wybierały studia stacjonarne na Wydziale Nauk Humanistycznych, z kolei w ostatnich latach trend ten nieznacznie spadł i zauważana jest popularność kierunków na Wydziale Nauk Inżynieryjnych oraz Wydziale Nauk Społecznych i Sztuki. Do najbardziej popularnych wydziałów ANS w Nowym Sączu, wybieranych przez osoby z niepełnosprawnością na studiach niestacjonarnych, można zaliczyć Wydział Nauk Inżynieryjnych, a następnie Wydział Nauk Ekonomicznych.

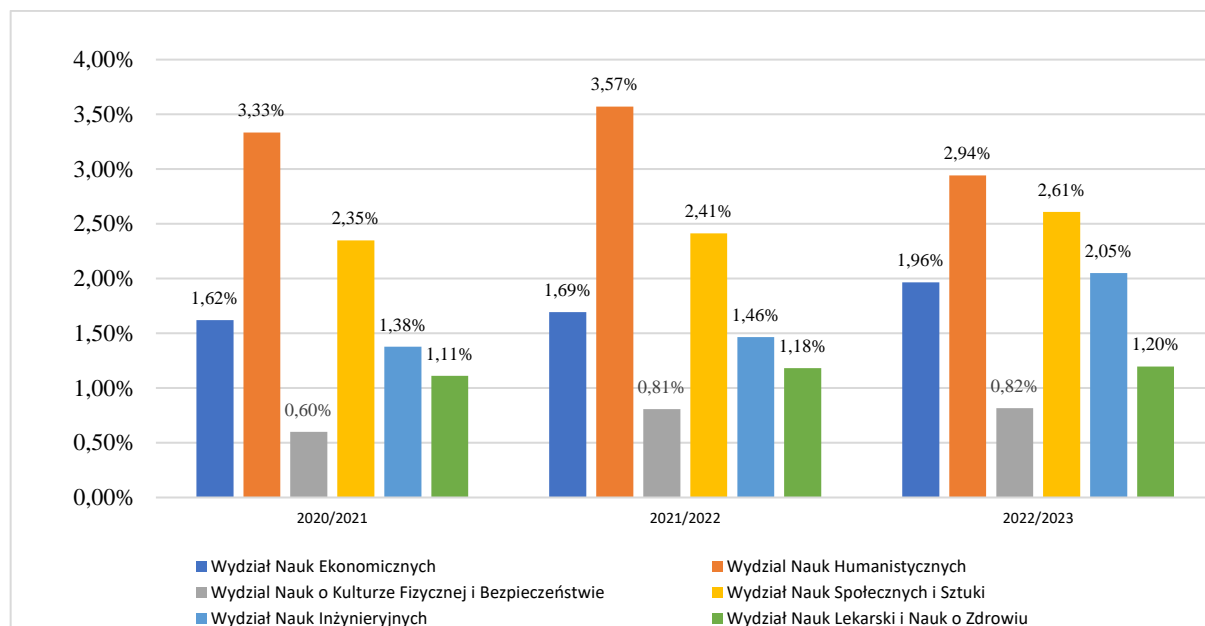
Rysunek 7. Liczba studentów z niepełnosprawnością na studiach stacjonarnych w podziale na Wydziały w ANS w Nowym Sączu w latach 2017/2018 – 2022/2023/

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Działu Spraw Studenckich i Kształcenia Akademii Nauk Stosowanych w Nowym Sączu.

Rysunek 8. Liczba studentów z niepełnosprawnością na studiach niestacjonarnych w podziale na Wydziały w ANS w Nowym Sączu w latach 2017/2018 – 2022/2023.

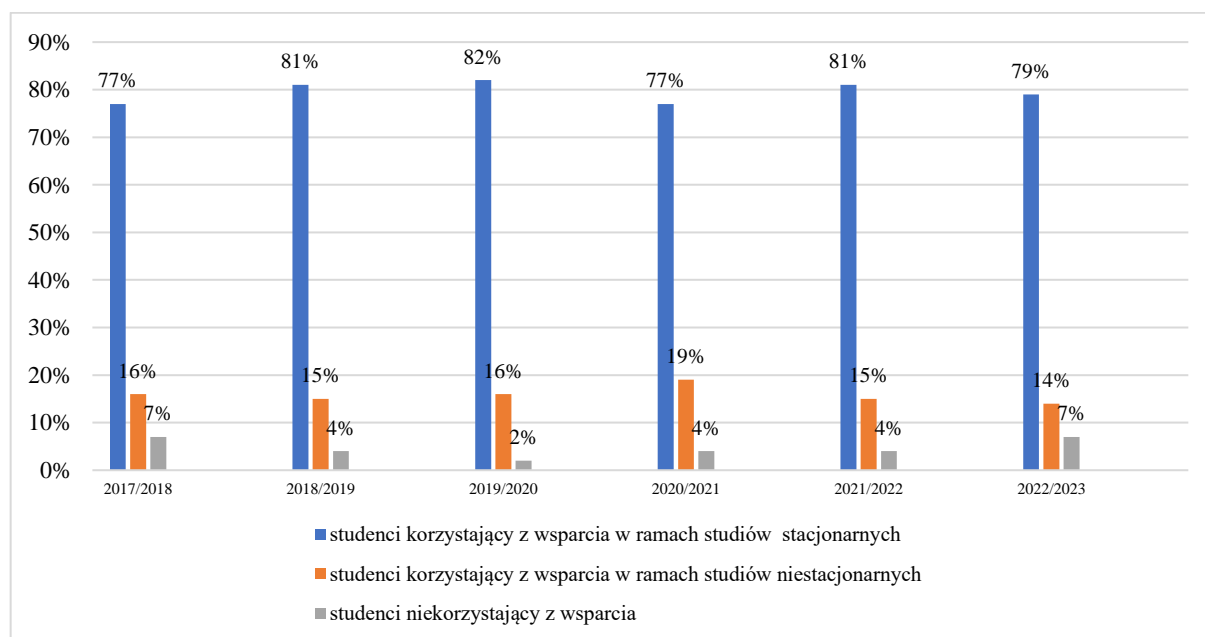
Rysunek 9 prezentuje wskaźnik studentów z niepełnosprawnością studiujących (stacjonarnie i niestacjonarnie) na poszczególnych wydziałach w latach 2020/2021 – 2022/2023. W analizowanym okresie największy przyrost wśród studiujących osób z niepełnosprawnością zauważalny jest na Wydziale Nauk Społecznych i Sztuki, Wydziale Nauk Inżynieryjnych, jak również Wydziale Lekarskim i Nauk o Zdrowiu. Wysokim zainteresowaniem wśród tych jednostek cieszy się ponadto Wydział Nauk Humanistycznych.

Rysunek 9. Wskaźnik studentów z niepełnosprawnością studiujących (stacjonarnie i niestacjonarnie) na poszczególnych Wydziałach w latach 2020/2021 – 2022/2023.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Działu Spraw Studenckich i Kształcenia Akademii Nauk Stosowanych w Nowym Sączu.

Rysunek 10 przedstawia ogół studentów z niepełnosprawnością na przestrzeni ostatnich lat, którzy korzystali na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych z różnych form wsparcia dostępnych na uczelni ANS w Nowym Sączu. Przeciętnie średniorocznie blisko 80% studentów z niepełnosprawnością studiów stacjonarnych korzystało z dostępnych form wsparcia, a wśród studentów studiów niestacjonarnych wskaźnik ten wynosił w badanym okresie od 2 do 7% osób uprawnionych.

Rysunek 10. Wskaźnik studentów z niepełnosprawnością korzystających ze wsparcia w ramach studiów (stacjonarnych i niestacjonarnych) w latach 2017/2018 – 2022/2023.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Działu Spraw Studenckich i Kształcenia Akademii Nauk Stosowanych w Nowym Sączu.

W większości uczelni za wsparcie studentów z niepełnosprawnością odpowiadają jednostki administracyjne zajmujące się sprawami studenckimi (55,5% wskazały szkoły niepubliczne) lub biura ds. osób niepełnosprawnych (ok. 50% wskazały szkoły publiczne). Innymi osobami, które pełnią funkcję wsparcia studentów z niepełnosprawnością, są: pełnomocnik rektorów ds. osób niepełnosprawnych, wydziałowy opiekun/koordynator ds. osób niepełnosprawnych, doradca zawodowy z biura karier, studencki rzecznik osób niepełnosprawnych, dyrektor biblioteki bądź też administrator budynku (Sztobryn-Giercuskiewicz, 2018, s. 140). Większość uczelni, niezależnie od typu, udziela studentom z niepełnosprawnością wsparcia materialnego. Do najczęstszych form wsparcia udzielanych osobom z niepełnosprawnościami można zaliczyć: alternatywne formy egzaminów, doradztwo i aktywizację zawodową, możliwość wypożyczenia sprzętu, pomoc psychologiczną czy w kształtowaniu umiejętności związanych ze studiowaniem, podwyższanie umiejętności psychospołecznych, usługi specjalistyczne np. tłumacza, zwiększenie mobilności, pomoc w transporcie, podnoszenie aktywności fizycznej i rehabilitacja, dodatkowe zajęcia/wyjazdy usprawniające, dodatkową pomoc osobową, zajęcia integracyjne/adaptacyjne, dodatkowe usprawnienia sprzętowe, porady fachowe (Ibidem, s. 142).

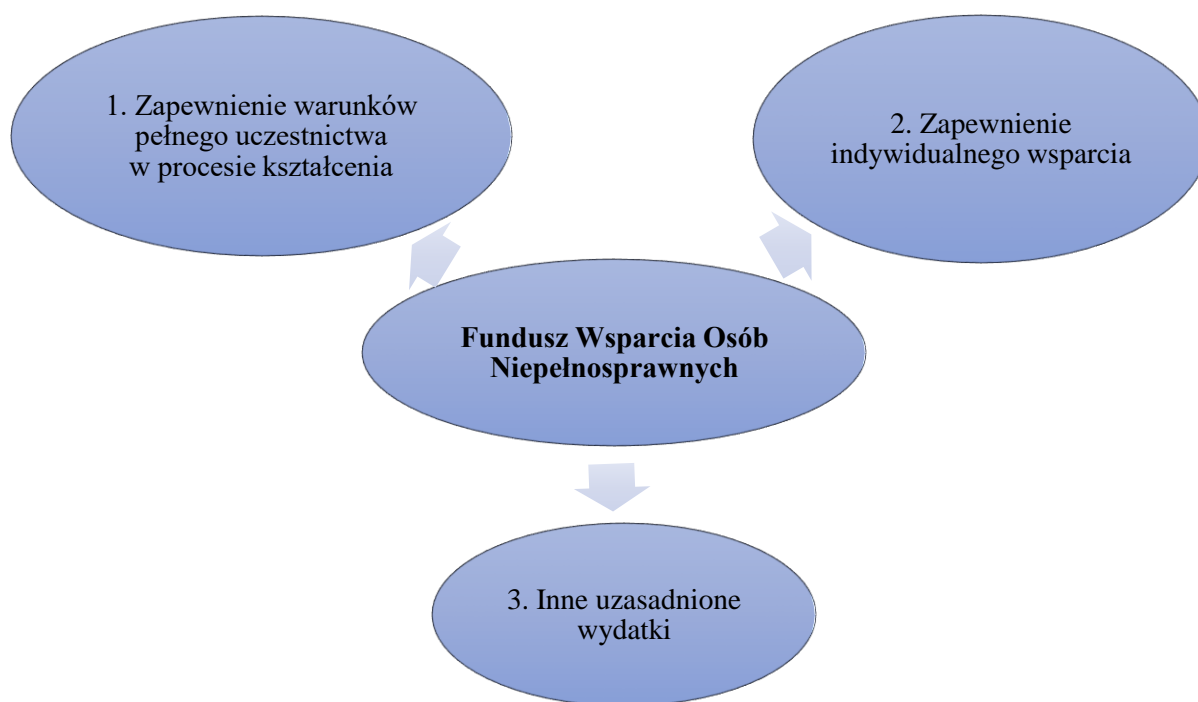
3. Formy wsparcia osób z niepełnosprawnością w Akademii Nauk Stosowanych w Nowym Sączu

Uczelnia powołana jest do kształcenia oraz wychowania studentów w ramach kierunków o profilu praktycznym. Do podstawowych jej zadań, zgodnie z statutem Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Nowym Sączu (obecnie ANS w Nowym Sączu), zalicza się stwarzanie osobom z niepełnosprawnością warunków do pełnego udziału w procesie rekrutacji i kształcenia (Statut PWSZ w Nowym Sączu, Uchwała Nr 50/2019 Senatu PWSZ w Nowym Sączu z dnia 28 czerwca 2019 r., § 4, ust. 7). Statut PWSZ w Nowym Sączu określa także formy wsparcia dla osób z niepełnosprawnością, które tworzone są na zasadach określonych w ustawie. Są to następujące fundusze specjalne: fundusz stypendialny, fundusz wsparcia osób niepełnosprawnych, własny fundusz na stypendia za wyniki w nauce dla studentów (Ibidem, § 109, ust. 3, pkt. 1-4). Dodatkowo regulamin studiów ANS w Nowym Sączu opisuje, że osoba, która ukończyła studia I stopnia zachowuje prawa studenta do dnia 31 października, w którym ukończyła te studia, włącznie z prawami do świadczeń przyznanych w formie: stypendium socjalnego, stypendium dla osób niepełnosprawnych, zapomogi i stypendium rektora (Regulamin studiów PWSZ w Nowym Sączu, Uchwała Nr 46/2019 Senatu PWSZ w Nowym Sączu z dnia 24 maja 2019 r., § 12, ust. 3). Ponadto regulamin studiów PWSZ w Nowym Sączu określa prawa, jakie ma student będący osobą z niepełnosprawnością, a zalicza się do nich:

- 1) korzystanie z pomocy pełnomocnika rektora ds. osób niepełnosprawnych;
- 2) korzystanie z zasobów bibliotecznych na preferencyjnych zasadach;
- 3) dostęp do miejsc parkingowych na terenie uczelni;
- 4) korzystanie z dodatkowych urządzeń podczas zajęć dostosowanych do jego potrzeb (np. dyktafonu, powiększalnika);
- 5) zakwaterowanie w domu studenckim w warunkach dostosowanych do stopnia i rodzaju niepełnosprawności;

- 6) zezwolenie w uzasadnionych przypadkach przez dyrektora Instytutu na udział w zajęciach asystenta osoby niepełnosprawnej;
- 7) studiowanie według indywidualnej organizacji zajęć, bez obniżenia wymagań merytorycznych oraz możliwości zapewnienia osiągnięcia efektów uczenia się określonych w programie studiów (Ibidem, § 14, ust. 8 pkt. 1-10).

Głównym źródłem finansowania wsparcia dla osób z niepełnosprawnością jest Fundusz Wsparcia Niepełnosprawnych (FWON) w Akademii Nauk Stosowanych w Nowym Sączu. Działanie FWON w ANS określa regulamin przyznawania wsparcia oraz dysponowania środkami z Funduszu Wsparcia Osób Niepełnosprawnych w Akademii Nauk Stosowanych w Nowym Sączu na podstawie Zarządzenia Nr 83/2022 Rektora ANS w Nowym Sączu z dnia 4 października 2022 r. Środki z FWON-u pochodzą z dotacji podmiotowej i służą finansowaniu zadań związanych z zapewnieniem warunków do pełnego uczestnictwa osób uprawnionych w procesie kształcenia w uczelni lub prowadzeniu działalności naukowej. Środki z funduszu mogą zostać przeznaczone w szczególności na zadania, które zamieszczono na rysunku 11 (Regulamin przyznawania wsparcia oraz dysponowania środkami z FWON w Akademii Nauk Stosowanych w Nowym Sączu na podstawie Zarządzenia Nr 83/2022 Rektora ANS w Nowym Sączu z dnia 4 października 2022 r., § 2, ust. 1).

Rysunek 11. Przeznaczenie środków Funduszu Wsparcia Osób Niepełnosprawnych w ANS w Nowym Sączu.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Zarządzenia Nr 83/2022 Rektora ANS w Nowym Sączu z dnia 4 października 2022 r., § 2, ust. 1-4.

W tabeli 2 ujęto charakterystykę przeznaczenia środków w ramach WFON.

Tabela 2

Charakterystyka przeznaczenia środków FWON w ANS w Nowym Sączu

Lp.	Grupa zadań finansowanych w FWON	Charakterystyka
1.	Zapewnienie warunków pełnego uczestnictwa w procesie kształcenia	<ul style="list-style-type: none"> – przystosowanie i opracowanie materiałów dydaktycznych oraz naukowych, – zorganizowanie zajęć dydaktycznych dostosowanych do potrzeb i możliwości, np. zajęć indywidualnych, wyrównawczych itd., – wsparcie w formie konsultacji logopedycznych, prawnych, psychologicznych, zawodowych i innych, – organizacja szkoleń, warsztatów, konferencji, – wydanie materiałów informacyjnych i szkoleniowych, w tym ulotek dla kandydatów na studia, prac i publikacji, – zakup literatury naukowej wspierającej proces kształcenia, – pokrycie kosztów wynagrodzenia pracowników, podnoszenia ich kwalifikacji i kompetencji oraz utrzymanie biura, – wspomaganie rozwoju psychospołecznego i poznawczego oraz stymulowania sprawności uczenia się, – nabycie sprzętu i urządzeń niezbędnych w celu ich wypożyczenia do wsparcia procesu dydaktycznego, – likwidowanie barier architektonicznych w uczelni, – zapewnienie miejsc parkingowych, – dostosowanie na terenie uczelni miejsc, ciągów komunikacyjnych i sanitariatów w celu dostępności korzystania.
2.	Zapewnienie indywidualnego wsparcia	<ul style="list-style-type: none"> – zatrudnienie asystenta dla osoby z niepełnosprawnością, – transport osób uprawnionych z dysfunkcją narządu ruchu, poruszających się na wózkach lub posiadających innego rodzaju trudności w samodzielnym przemieszczaniu się z i do uczelni, – nieodpłatne użyczenie specjalistycznego sprzętu, – zorganizowanie dodatkowych zajęć dydaktycznych.
3.	Inne uzasadnione wydatki	inne uzasadnione wydatki na rzecz osób uprawnionych, niewymienione w pkt 1 i 2 zgodnie z celami Funduszu.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Zarządzenia Nr 83/2022 Rektora ANS w Nowym Sączu z dnia 4 października 2022 r., § 2, ust. 1-3.

Ze środków funduszu nie można finansować nabycia przez uczelnię środków trwałych. Niezależnie od rodzaju wydatku, wsparcie udzielane osobie uprawnionej nie ma formy bezpośredniego przekazania środków finansowych. Tryb przyznawania wsparcia indywidualnego osobom uprawnionym określa Regulamin przyznawania wsparcia oraz dysponowania środkami z FWON w ANS w Nowym Sączu. Środki przyznane ze wsparcia uzależnione są od stopnia i rodzaju niepełnosprawności oraz dostosowane do potrzeb indywidualnych osoby uprawnionej z zachowaniem zasady celowości i oszczędności wydatkowania środków finansowych pochodzących z dotacji podmiotowej. Aby uzyskać

wsparcie, student zobowiązany jest do złożenia pisemnego wniosku zawierającego uzasadnienie, wraz z dołączonym aktualnym orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności. Wypełniony wniosek składany jest do pełnomocnika rektora ds. osób niepełnosprawnych, który nazywany jest pełnomocnikiem. Rozstrzygnięcie o przyznaniu wsparcia (lub nie) podejmuje Rektor po zapoznaniu z opinią pełnomocnika lub komisji ds. przyznawania wsparcia z FWON, na czele której stoi pełnomocnik. Komisja podejmuje również rozstrzygnięcia w sprawach związanych z udzieleniem wsparcia indywidualnego, tj.:

- 1) zapewnienie transportu osobom z niepełnosprawnościami;
- 2) zatrudnienie asystenta osoby uprawnionej;
- 3) innych formach, niewymienionych, które związane są z koniecznością nakładu środków finansowych.

Wsparcie udzielane jest osobie wnioskującej na okres semestru lub roku. Z pomocy w ramach funduszu mogą korzystać, poza osobami z niepełnosprawnością, również studenci o szczególnych potrzebach, np. osoby, które czasowo mają unieruchomiony narząd ruchu (np. złamana noga) (Regulamin przyznawania wsparcia oraz dysponowania środkami z FWON w Akademii Nauk Stosowanych w Nowym Sączu na podstawie Zarządzenia Nr 83/2022 Rektora ANS w Nowym Sączu z dnia 4 października 2022 r., § 3, ust. 1-10).

Obecnie największa część środków Funduszu Wsparcia Osób Niepełnosprawnych, którymi dysponuje ANS w Nowym Sączu, zostaje przeznaczana na wydatki zamieszczone w tabeli 3.

Tabela 3

Często udzielane formy wsparcia osobom niepełnosprawnym udzielane w ANS w Nowym Sączu w ramach Funduszu Wsparcia Osób Niepełnosprawnych

Lp.	Forma udzielanego wsparcia	Ogólne zasady udzielenia wsparcia
1.	transport do i z uczelni	transport może się odbywać pomiędzy uczelnią a miejscem zamieszkania w odległości do 20 km w jedną stronę,
2.	asystent osoby uprawnionej	zadaniem asystenta jest wsparcie we wszystkich czynnościach związanych z procesem kształcenia i funkcjonowaniem na uczelni; asystent za swoją pracę otrzymuje wynagrodzenie,
3.	użyczenie specjalistycznego sprzętu	specjalistyczny sprzęt umożliwiający pełne uczestnictwo w procesie kształcenia; sprzęt może zostać użyty nieodpłatnie,
4.	dotatkowe zajęcia dydaktyczne	celem jest pomoc w opanowaniu materiału dydaktycznego, którego osoba z niepełnosprawnością nie mogła przyswoić lub opanować; zajęcia mogą być indywidualne lub grupowe, np.: ćwiczenia w wodzie oraz nauka i doskonalenie pływania, ćwiczenia muzyczno-ruchowe, ćwiczenia na siłowni itd.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Zarządzenia Nr 83/2022 Rektora ANS w Nowym Sączu z dnia 4 października 2022 r., § 4-7.

Corocznie wysokość wsparcia przyznanego uczelni na różne zadania związane z zapewnieniem osobom z niepełnosprawnością warunków do pełnego udziału w procesie kształcenia, przyjmowania na studia, do szkół doktorskich, kształcenia na studiach lub prowadzenia działalności naukowej określa Komunikat Ministra Nauki, wskazując przyznaną kwotę. W przypadku Akademii Nauk Stosowanych kwoty przyznane i wykorzystane zamieszczono w tabeli 4.

Tabela 4

Kwoty dotacji przyznanych ANS w Nowym Sączu i wykorzystanych na zadania związane z zapewnieniem osobom z niepełnosprawnością warunków do pełnego udziału w procesie przyjmowania na studia i realizacji procesu dydaktycznego w ramach Funduszu Wsparcia Osób Niepełnosprawnych w latach 2019-2023 (zł)

Wyszczególnienie	Rok budżetowy				
	2019	2020	2021	2022	2023
Niewykorzystane środki z roku poprzedniego	31 334,48	25 576,75	51 440,95	23 790,23	38 710,91
Kwota dotacji przyznana	120 000,00	164 900,00	148 800,00	174 000,00	155 700,00
Kwota dotacji wykorzystana	125 757,73	139 035,80	176 450,72	159 079,32	150 959,85
Dynamika wykorzystania dotacji (100%=2019 rok)	100%	110,6%	140,3%	126,5%	120%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z wykorzystania dotacji na zadania związane z zapewnieniem osobom z niepełnosprawnością warunków do pełnego udziału w procesie przyjmowania na studia, do szkół doktorskich, kształceniu na studiach i w szkołach doktorskich lub prowadzeniu działalności naukowej, w której mowa a art. 365 ust. 6 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. z 2020 r., poz. 85).

Z informacji zamieszczonych w tabeli 5 można wnioskować, że kwoty: zarówno przyznawana uczelni, jak również rzeczywiście wykorzystywana, przyjmują tendencję rosnącą.

Dodatkowo osoby z niepełnosprawnością przyznawane mają świadczenia dla studentów ze środków funduszu stypendialnego. W skład funduszu wchodzi następujące formy wsparcia:

- 1) stypendium socjalne;
- 2) stypendium socjalne w zwiększonej wysokości;
- 3) stypendium dla osób niepełnosprawnych;
- 4) stypendium rektora;
- 5) zapomoga.

Tabela 5

Najczęściej udzielane formy wsparcia osobom z niepełnosprawnością w ANS w Nowym Sączu z innych źródeł

Lp.	Fundusz stypendialny	Charakterystyka
1.	stypendium socjalne	stypendium socjalne może otrzymać student znajdujący się w trudnej sytuacji materialnej; wysokość dochodu, uprawniającego do otrzymania stypendium socjalnego, określa się na podstawie art. 87 ust. 2 UPSWN,
2.	stypendium socjalne w zwiększonej wysokości	może otrzymać student, kiedy: <ul style="list-style-type: none"> – odległość przejazdu środkami transportu z miejsca zamieszkania wynosi powyżej 35 km, – student lub członek rodziny jest poważnie chory, – członek rodziny posiada orzeczeniu o stopniu niepełnosprawności lub gdy osoba uprawniona ma brak jednego lub dwóch rodziców,
3.	stypendium dla osób niepełnosprawnych	<ul style="list-style-type: none"> – może otrzymać student posiadający orzeczenie o niepełnosprawności w stopniu lekkim, umiarkowanym lub znacznym, – przyznawane jest niezależnie od dochodu studenta, – może je pobierać nie dłużej niż 6 lat, jeżeli niepełnosprawność powstała w trakcie studiów lub po uzyskaniu tytułu zawodowego,
4.	stypendium rektora	<ul style="list-style-type: none"> – może je otrzymać każdy student, który uzyskał wyróżniające wyniki w nauce, osiągnięcia naukowe, artystyczne lub sportowe, – gdy średnia arytmetyczna ocen końcowych z wszystkich zajęć jest na poziomie 4,0 oraz terminowo zaliczył poprzedni rok studiów,
5.	zapomoga	<ul style="list-style-type: none"> – każdy student niepełnosprawny może starać się o jej przyznanie, – jest to forma doraźnej, bezzwrotnej pomocy dla studentów, w szczególności skierowana dla osób, które znalazły się w przejściowej trudnej sytuacji.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Regulamin świadczeń dla studentów Akademii Nauk Stosowanych w Nowym Sączu na podstawie Zarządzenia Nr 99/2023 Rektora ANS w Nowym Sączu z dnia 29 września 2023 r., § 4-8.

Poza omówionymi formami wsparcia indywidualnego, uczelnia podejmuje działania na rzecz dostosowania obiektów dla potrzeb studiujących osób z niepełnosprawnością. Większość Wydziałów spełnia podstawowe kryteria dostępności, pozostałe są obecnie w trakcie budowy i adaptacji dla osób z dysfunkcjami ruchu (Zarządzenie Nr 49/2021 Rektora PWSZ w Nowym Sączu z dnia 1 września 2021 r.). Dodatkowo uczelnia oferuje zamieszkującym studentom możliwość zamieszkania w Domu Studenta, który też jest przystosowany dla osób z niepełnosprawnościami. Udogodnienia dotyczą zwłaszcza braku barier architektonicznych, takich jak progi, krawężniki, wąskie drzwi i korytarze. Wydziały ANS w Nowym Sączu posiadają windy, a dodatkowo otoczenie wokół wydziałów wyposażone jest w miejsca parkingowe dedykowane jednostkom ze szczególnymi wymaganiami.

Na podstawie danych z Działu Spraw Studenckich i Kształcenia Akademii Nauk Stosowanych w Nowym Sączu usystematyzowano udzielone formy wsparcia, które umożliwiały stworzenie należytych warunków dla osób z orzeczeniem niepełnosprawności do właściwej egzystencji oraz organizacji procesu kształcenia w następującym okresie: 2018/2019, 2019/2020, 2020/2021, 2021/2022.

Tabela 6

Wsparcie dla studentów z niepełnosprawnością udzielone w ANS w Nowym Sączu w latach 2018/2019 – 2022/2023

Rok akademicki	Udzielone wsparcie
2018/2019	<ul style="list-style-type: none"> – udział pełnomocnika ds. osób niepełnosprawnych i niepełnosprawnych studentów w konferencjach, zjazdach, dniach integracji itd., poświęconych osobom niepełnosprawnym, – zakup sprzętu komputerowego do użytkowania przez osoby z niepełnosprawnością, m.in.: zestawy komputerowe z oprogramowaniem do filii biblioteki funkcjonującej w Instytucie Pedagogicznym, skanery do biblioteki, laptopy do wypożyczenia przez studentów niepełnosprawnych.
2019/2020	<ul style="list-style-type: none"> – udział pracowników uczelni w szkoleniach tematycznych związanych z udzielaniem wsparcia osobom z niepełnosprawnością, a także w konferencjach i zjazdach, – organizacja szkoleń dla studentów z niepełnosprawnością, np. <i>Komunikacja i budowanie relacji w grupie</i>, – organizacja szkoleń dla pracowników dydaktycznych, pracowników administracji i obsługi uczelni, np. <i>Komunikacja i Savoir-vivre względem osób niepełnosprawnych</i>, – zakup materiałów dydaktycznych wspomagających kształcenie studentów z niepełnosprawnością – pakiety edukacyjne, – zakup sprzętu do ćwiczeń w wodzie dla osób z niepełnosprawnościami, – w ramach likwidacji barier architektonicznych dostosowano toaletę w Domu Studenta na potrzeby studentów z niepełnosprawnością w zakresie dysfunkcji ruchu.
2020/2021	<ul style="list-style-type: none"> – szkolenie pracowników biura w zakresie pomocy osobom z niepełnosprawnościami np. <i>doradztwo zawodowe dla osób niepełnosprawnych, niepełnosprawni na rynku pracy</i>, – zakup literatury specjalistycznej i naukowej do Biblioteki na potrzeby osób z niepełnosprawnościami, – likwidację wielu barier architektonicznych w różnych obiektach uczelni, – remont miejsca parkingowego pod budynkiem Domu Studenta.
2021/2022	<ul style="list-style-type: none"> – szkolenie pracowników biura w zakresie pomocy osobom z niepełnosprawnościami, np. <i>dotacje z budżetu państwa przeznaczone uczelniom na kształcenie osób niepełnosprawnych</i>, zasad poprawnego tworzenia dokumentów dostępnych cyfrowo, – udział pracowników w konferencjach i zjazdach poświęconych pomocy osobom z niepełnosprawnością, – szkolenie świadomościowe pracowników uczelni w zakresie, m.in. <i>Komunikacja z osobami z tzw. niepełnosprawnością niewidoczną</i>, – zapewnienie studentom z niepełnosprawnością indywidualnego wsparcia w postaci transportu do i z uczelni (3 osoby), asystenta osoby niepełnosprawnej (1 osoba), użyczenie sprzętu niezbędnego do nauki (1 osoba), – likwidacja barier architektonicznych w różnych obiektach uczelni.

2022/2023	<ul style="list-style-type: none"> – szkolenie pracowników biura w zakresie pomocy osobom z niepełnosprawnością, m.in. <i>Doradztwo zawodowe dla osób niepełnosprawnych</i>, – udział pracowników uczelni w szkoleniach tematycznych związanych z udzielaniem wsparcia osobom z niepełnosprawnością, a także w konferencjach i zjazdach, – szkolenie świadomościowe dla pracowników uczelni pt. <i>Uczelnia wobec niepełnosprawności</i>, – w ramach projektu <i>Asystent studenta z ASD</i> wsparciem został objęty 1 student, – zapewnienie studentom z niepełnosprawnością indywidualnego wsparcia w formie transportu do i z uczelni (3 osoby), asystenta niepełnosprawnej osoby (2 osoby), użyczenie sprzętu niezbędnego do nauki (1 osoba), – likwidacja barier architektonicznych w różnych obiektach uczelni.
-----------	--

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Działu Spraw Studenckich i Kształcenia Akademii Nauk Stosowanych w Nowym Sączu.

Poza wsparciem wskazanym w tabeli 6 w każdym wskazanym roku:

- dokonano zakupu literatury specjalistycznej oraz naukowej do Biblioteki na potrzeby osób z niepełnosprawnością;
- dokonano zakupu dostępu do wersji elektronicznej publikacji akademickich do Biblioteki na potrzeby osób z niepełnosprawnością;
- wydano ulotkę informacyjną dla kandydatów na studia posiadających orzeczenie o niepełnosprawności;
- udzielono pomocy, a także porady w rozwiązywaniu problemów osób z niepełnosprawnością, związanych m.in. ze studiowaniem, uzyskiwaniem pomocy materialnej w ramach stypendium specjalnego i z innych źródeł, np. Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON).

W roku akademickim 2021/2022 dodatkowymi działaniami ANS w Nowym Sączu było przystąpienie do realizacji projektu *Asystent studenta z ASD* organizowanego przez Fundację Sowelo z siedzibą w Poznaniu, który miał na celu wsparcie studentów ze spektrum autyzmu, a także pomoc w pokonaniu trudności związanych z odnalezieniem się w nowym środowisku. Realizacja projektu *Asystent studenta z ASD* zakładała podniesienie jakości procesu studiowania przez osoby ze spektrum autyzmu.

Poza wsparciem skierowanym *stricte* dla studentów z niepełnosprawnością, systematycznie organizowane są na uczelni spotkania z wszystkimi studentami, podczas których studenci I roku studiów są informowani o możliwości skorzystania ze wsparcia przeznaczonego dla studentów z niepełnosprawnością na uczelni. Corocznie w październiku organizowane są na wszystkich wydziałach uczelni spotkania ze studentami I roku, na których zwracana jest uwaga na możliwość skorzystania z bezpłatnej pomocy psychologicznej i udzielenie przez uczelnię wsparcia dla osób z niepełnosprawnością w ukazanych wcześniej formach wsparcia. Studenci proszeni są wówczas też o informowanie pełnomocnika ds. osób niepełnosprawnych w przypadku zauważenia problemów z dostępnością ANS w Nowym Sączu (Regulamin przyznawania wsparcia oraz dysponowania środkami z FWON w Akademii Nauk Stosowanych w Nowym Sączu na podstawie Zarządzenia Nr 83/2022 Rektora ANS w Nowym Sączu z dnia 4 października 2022 r.).

Oprócz tego, na stronie internetowej uczelni okresowo pojawiają się informacje o możliwości uzyskania wsparcia przez osoby z niepełnosprawnością z innych źródeł, np. Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON). Wskazywane są informacje o rodzajach wsparcia, terminach czy też źródłach, gdzie można znaleźć odpowiednie informacje.

Podsumowując, Akademia Nauk Stosowanych w Nowym Sączu zapewnia różne formy wsparcia indywidualnego dedykowane studentom z niepełnosprawnością, tak aby ułatwić im możliwość pobierania kształcenia na poziomie wyższym i tym samym włączać ich w życie społeczne oraz umożliwiać im nabywanie kompetencji niezbędnych do świadczenia pracy zawodowej. Ukończone studia i uzyskane wyższe wykształcenie zwiększają szanse na znalezienie odpowiedniej pracy przez osoby z niepełnosprawnością, a tym samym na normalne i godne życie bez wykluczenia społecznego. Włączanie osób z niepełnosprawnością w system kształcenia wyższego pomaga uwrażliwić wszystkich członków społeczności akademickiej na potrzeby i ograniczenia tych osób. Jest to ważna rola, jaką pełni uczelnia w kontekście kształcenia społeczeństwa. Dostosowanie uczelni do potrzeb kształcenia osób z niepełnosprawnością to nie tylko dostosowanie techniczne (podjazdy, poręcze) czy organizacyjne (asystent osoby niepełnosprawnej), ale również przygotowanie społeczeństwa na otwartość w stosunku do tych osób, które znalazły się w trudnej sytuacji.

Podsumowanie

Sytuacja osób z niepełnosprawnością na polskich uczelniach, w tym też w Akademii Nauk Stosowanych w Nowym Sączu, z roku na rok poprawia się. Jedną z form wsparcia jest dostęp do edukacji akademickiej osób z niepełnosprawnością oraz stwarzanie możliwości kształcenia. Do działań, które umożliwiają osobom z niepełnosprawnością kształcenie, należy zaliczyć: dostosowanie infrastruktury do potrzeb osób ze szczególnymi wymaganiami, ale także umożliwienie dodatkowego wsparcia, poprzez m.in. stypendia, zajęcia dodatkowe bądź też wsparcie asystenta. Wszystkie te działania mają charakter kompensacyjny i zindywidualizowany, dopasowany do potrzeb studenta wynikających z rodzaju niepełnosprawności.

Artykuł miał na celu charakterystykę możliwych form wsparcia udzielanych osobom z niepełnosprawnością przez uczelnie w Polsce, a dla omówienia zagadnienia posłużono się przykładem wsparcia oferowanego osobom z niepełnosprawnością przez Akademię Nauk Stosowanych w Nowym Sączu. Dokonano kwerendy literatury przedmiotu i przeprowadzono analizę osób z niepełnosprawnością na podstawie informacji z Działu Spraw Studenckich i Kształcenia Akademii Nauk Stosowanych w Nowym Sączu. Dokonując analizy osób z niepełnosprawnością studiujących na uczelni, ustalono, że:

- liczba osób z niepełnosprawnością studiujących w ANS w Nowym Sączu w badanym okresie pozostawała na względnie stałym poziomie (zawierała się w przedziale 53-63 osoby rocznie);
- na studiach stacjonarnych większość osób z niepełnosprawnością w każdym badanym roku stanowiły kobiety;
- na studiach niestacjonarnych większość osób z niepełnosprawnością w każdym badanym roku stanowili mężczyźni;
- w każdym z badanych lat największy odsetek zdecydowanie stanowiły osoby z niepełnosprawnością w stopniu umiarkowanym;

- najwięcej osób z niepełnosprawnością zarówno na studiach stacjonarnych, jak i niestacjonarnych studiuje na wydziałach: Nauk Humanistycznych, Nauk Społecznych i Sztuki, Nauk Ekonomicznych, Nauk Inżynieryjnych, mniejsza liczba osób z niepełnosprawnością podejmuje studia w wydziałach: Nauk o Kulturze Fizycznej, Lekarskim i Nauk o Zdrowiu. Może to po części wynikać z charakteru pracy podejmowanej przez studentów po zakończeniu studiów;
- znacząco więcej osób z niepełnosprawnością studiujących na studiach stacjonarnych korzysta ze wsparcia (w analizowanym okresie 77-82%) niż studiujących na studiach niestacjonarnych (w analizowanym okresie 2-7%). Jest to duża dysproporcja, więc należy się przyjrzeć przyczynom takiego stanu rzeczy.

W części ostatniej pracy omówiono formy wsparcia oferowane przez uczelnię osobom z niepełnosprawnością. Zwrócono uwagę, że studenci ANS w Nowym Sączu:

- mają do swojej dyspozycji infrastrukturę techniczną, tj. budynki, obiekty, które są dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnością w coraz większym stopniu, np. windy, podjazdy, podnośniki itp.;
- mają do dyspozycji sprzęt i wyposażenie, które jest im udostępniane czasowo na okres studiowania, tak aby ułatwić proces kształcenia i wyrównywać ich szanse;
- na terenie obiektów znajdują się odrębne miejsca parkingowe, specjalnie oznakowane, do dyspozycji osób z niepełnosprawnością;
- mogą korzystać ze wsparcia Funduszu Wsparcia Osób Niepełnosprawnych, w ramach którego jednymi z popularniejszych form wsparcia, z których korzystają studenci, są: transport do i z uczelni, asystent osoby niepełnosprawnej, użyczenie specjalistycznego sprzętu, dodatkowe zajęcia dydaktyczne;
- mogą ubiegać się o stypendia, w tym: stypendium socjalne, stypendium dla osób niepełnosprawnych, stypendium rektora i zapomogi;
- mogą uzyskać doradztwo i pomoc w ubieganiu się o wsparcie na potrzeby osoby z niepełnosprawnością z innych źródeł (np. PFRON).

Poza wsparciem bezpośrednim kierowanym do studentów będących osobami z niepełnosprawnością, uczelnia podnosi też kwalifikacje swoich pracowników, którzy na co dzień mają kontakt ze studentami, np. przez udział w szkoleniach, konferencjach tematycznych, szkoleniach świadomościowych. Okresowo odbywają się także spotkania ze wszystkimi studentami (pełnosprawnymi i z niepełnosprawnościami), mające charakter informacyjny o możliwościach uzyskania wsparcia, wskazania informacji na stronie internetowej uczelni, przekazania danych do kontaktu z pracownikami udzielającymi informacji szczegółowych oraz możliwości skorzystania z wsparcia psychologicznego, pedagogicznego i logopedycznego.

Duże utrudnienie dla pracowników uczelni zaangażowanych w udzielanie wsparcia osobom z niepełnosprawnością stanowi brak możliwości uzyskania informacji o stanie zdrowia tych osób, a także o fakcie ich niepełnosprawności. Dane te są chronione w drodze przepisów ustawy o ochronie danych osobowych. Jest to istotny problem w codziennym funkcjonowaniu uczelni, a zwłaszcza biur ds. niepełnosprawnych. Kwestia ta widoczna jest już na etapie rekrutacji kandydatów na studia, ponieważ komisje nie dysponują wiedzą o tym, że kandydat na studia jest osobą z niepełnosprawnością, o ile

on sam nie udzieli takiej informacji w trakcie wypełniania dokumentów. Skutkuje to m.in. niedostosowaniem formy egzaminu wstępnego do potrzeb takiej osoby. Na etapie kształcenia studenta brak wiedzy pracowników uczelni o tym, że student wymaga wsparcia, stanowi znaczną barierę w dotarciu do niego z informacją i udzieleniem pomocy. Dotarcie z informacją o dostępnym wsparciu do osób uprawnionych jest istotnym wyzwaniem dla pracowników uczelni, tym bardziej że zdarzają się sytuacje ukrywania stanu swojego zdrowia z uwagi na odczuwany dyskomfort związany z prośbą o pomoc w tym zakresie. Obecnie wsparcie oferowane w ANS w Nowym Sączu jest różnorodne i każdy student z niepełnosprawnością może uzyskać adekwatną dla siebie pomoc. Zauważa się, że studenci z niepełnosprawnością wykazują większe zainteresowanie uzyskaniem wsparcia w formie finansowej niż niefinansowej, np. możliwością uczestniczenia w szkoleniu, konferencji itp.

W związku z powyższym, należy rozważyć przeprowadzenie szczegółowych badań kwestionariuszowych, skierowanych do osób z niepełnosprawnościami, które w danym okresie skorzystały ze wsparcia ze strony uczelni. Pozwoli to poznać ich opinię o oferowanym wsparciu oraz zgromadzić informacje od samych zainteresowanych o możliwych kierunkach zmian w tym zakresie czy dodatkowych inicjatywach, które uczelnia może podjąć, aby wyjść naprzeciw ich potrzebom i oczekiwaniom. Konieczne jest dalsze prowadzenie kompleksowych i cyklicznych szkoleń kadry akademickiej, a także pracowników administracyjnych uczelni w zakresie specjalnych potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Należałoby stworzyć studentom z niepełnosprawnościami warunki do uczestnictwa w pracach organów wybieralnych uczelni (np. samorząd studencki, senat lub rady wydziału) przez wspieranie stowarzyszeń i innych organizacji zrzeszających osoby z niepełnosprawnościami lub aktywizację tej grupy studentów. Wydaje się być uzasadnionym kontynuacja działań skierowanych do wszystkich studentów uczelni: niepełnosprawnych i pełnosprawnych, tak aby uwrażliwiać na potrzeby innych osób studiujących oraz rozwijać świadomość w tym zakresie.

Działania podejmowane przez uczelnie są zróżnicowane i dotyczą zarówno kształcenia, jak i wsparcia osób z niepełnosprawnością w ich potrzebach, zależnych od stanu ich zdrowia oraz indywidualnych ograniczeń.

Bibliografia

- Bolińska, M. (2015). *Pozornie bez barier. Student z niepełnosprawnością a uczelniana rzeczywistość (teoria i praktyka)*. W: B. Szczupał, K. Kutek-Sładek (red.), *Wielowymiarowość integracji społeczno-zawodowej studentów z niepełnosprawnością*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe UPJPII.
- Cierpiałowska, T. (2009). *Studenci z niepełnosprawnością. Problemy funkcjonowania edukacyjnego i psychospołecznego*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe UP.
- Funckes, C. (2010). *Projektowanie uniwersalne: zastosowania w szkolnictwie wyższym*. W: P. Wdówik (red.), *Uniwersytet dla wszystkich. Uniwersalne projektowanie zajęć dydaktycznych*. Warszawa: Biuro ds. Osób Niepełnosprawnych Uniwersytetu Warszawskiego.
- Gorczycka, E., Kanasz, T. (2014). *Niepełnosprawni studenci Akademii Pedagogiki Specjalnej w opiniach własnych i środowiska akademickiego*. Warszawa: Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej.
- Komorowska, O., Kozłowski, A. (2021). *Jakość życia rodzin opiekujących się dorosłą osobą z niepełnosprawnością intelektualną*. Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”.

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. z 1997 r., Nr 78, poz. 483, z późn. zm, art. 70 ust. 1 i 4).
- Konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzona w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz.U. z 2012 r., poz. 1169 art. 1).
- Łukasiewicz, R., Unold, J. (2000). *Monopolizacja dostępu do informacji w procesie globalizacji*. W: U.M. Grześkowiak (red.), *Społeczeństwo informacyjne przyjazne dla osób specjalnej troski*. Szczecin: Wydawnictwo Naukowe US.
- Pilecki, J., Olszewski, S., Parys, K. (2000). *Kształcenie osób niepełnosprawnych w szkole wyższej*. W: A. Rakowska, J. Baran (red.), *Dylematy pedagogiki specjalnej*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Akademii Pedagogicznej.
- Piotrowicz, R., Wapiennik, E. (2002). *Niepełnosprawny – Pełnosprawny Obywatel Europy*. Warszawa: Urząd Komitetu Integracji Europejskiej.
- Rdzanek, B. (2018). Młodzież z niepełnosprawnością w kształceniu akademickim – możliwości i ograniczenia. *Pedagogika Szkoły Wyższej*, 1(23), 44-45.
- Regulamin przyznawania wsparcia oraz dysponowania środkami z FWON w Akademii Nauk Stosowanych w Nowym Sączu na podstawie Zarządzenia Nr 83/2022 Rektora ANS w Nowym Sączu z dnia 4 października 2022 r.
- Regulamin studiów PWSZ w Nowym Sączu, Uchwała Nr 46/2019 Senatu PWSZ w Nowym Sączu z dnia 24 maja 2019 r.
- Regulamin świadczeń dla studentów Akademii Nauk Stosowanych w Nowym Sączu na podstawie Zarządzenia Nr 99/2023 Rektora ANS w Nowym Sączu z dnia 29 września 2023 r.
- Rozporządzenie 2016/679 Parlamentu Europejskiego i Rady UE z 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz.Urz. UE L 119 z 04.05.2016).
- Statut PWSZ w Nowym Sączu, Uchwała Nr 50/2019 Senatu PWSZ w Nowym Sączu z dnia 28 czerwca 2019 r.
- Strategia rozwoju Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Nowym Sączu na lata 2021-2017. (2021). Nowy Sącz: PWSZ w Nowym Sączu.
- Szkolnictwo wyższe i jego finanse w 2022 roku*. Pobrane z: www.stat.gov.pl.
- Szkoły wyższe i ich finanse w 2018 roku*. Pobrane z: www.stat.gov.pl.
- Sztobryn-Giercuskiewicz, J. (2018). *Szanse i ograniczenia kształcenia akademickiego osób z Niepełnosprawnościami w Polsce – perspektywa socjologiczna*. Łódź: Wydawnictwo Politechniki Łódzkiej.
- Uchwała Prezydium Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich z dnia 2 czerwca 2016 r. w sprawie wyrównywania szans edukacyjnych studentów z niepełnosprawnościami w dostępie do kształcenia w szkołach wyższych Dokument nr 52/VI Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich.
- Ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych (Dz.U. z 2019 r., poz. 1781).
- Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2023 r., poz. 742 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. O rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 1997 r., Nr 123, poz. 776 art. 1 ust. 1-3).

www.ans-ns.edu.pl.

www.gov.pl/web/nauka/wsparcie-niepełnosprawnych-studentow-i-doktorantow.

www.nik.gov.pl/kontrola/P/18/087.